

волжски българи. Въ западна Европа въ епохата, отъ когато датуватъ първитѣ имъ бѣлѣжки по тоя въпросъ (X вѣкъ) българитѣ се отъждествяватъ вече съ славянитѣ — благодарение на сливанетоъ имъ съ масата на завоюванитѣ племена, и тоя възгледъ се прѣдаде и на послѣдующитѣ вѣкове и владѣ безпрѣчно, дору до края на миналия вѣкъ, когато нѣмската исторична критика не се осъмни въ неговата правдоподобностъ и не внесе въпроса за произхода (слѣдователно и езика) на прабългаритѣ въ областта на науката. Хипотезата за славянския произходъ на българитѣ, която особено полската историография отъ XVI вѣкъ бѣ успѣла да популяризува най-вече между съплеменнитѣ народи и между самитѣ българи, за първъ пътъ се подложи така на по-грижлива критика възъ основа на примитѣ исторични свидѣтелства, а не на легендитѣ.

Всеизвѣстно е, че заслугата за тоя знаменителенъ повратъ въ нашата исторична наука, се отдава на *Тунмана*, справедливостта го изисква обаче, да отбѣлжимъ, че Тунманъ собствено развива идеи, които нѣколко години прѣди него бѣ изказалъ вече знаменитиятъ Шлѳеръ. Тунмановиетѣ епохаленъ трудъ „Изслѣдванія върху исторіята на източнитѣ европейски народи“ излизе въ Халле въ 1774. година.¹⁾ Още три години по-рано обаче (1771.) *Шлѳеръ* издаде своята „Всеобща Сѣверна История и пр.“²⁾, въ която твърдѣ накратко се зачекватъ и българитѣ, „историята, на които е скрита още въ дълбокъ мракъ, като всичко, което засѣга народопрѣселението“. Днешнитѣ българи, споредъ Шлѳера, сѣ безспорно славяни; но старитѣ дошли отъ Волга (българи) безспорно не сѣ славяни, а по всяка вѣроятностъ турски народѣ. Власитѣ сѣ тѣхни братия. (р. 240.) Обаче какви годѣ доказателства за тая хипотеза, черпени отъ правитѣ или езика на българитѣ не се привеждатъ. Само въ глава II, IX Шлѳеръ бѣлѣжи изобщо за днешния български езикъ, че мнозина писатели твърдѣли, какво той билъ особено, макаръ твърдѣ грубо славянско нарѣчие. „Обаче никой още до сега не ни е далъ образци отъ него. Менъ не са познати нито една българска граматика, нито единъ български рѣчникъ. При всичко това и едното и другото би било много важно за историята“. Шлѳеръ изказва именно мнѣние, че може би въ днешния български езикъ да се намиратъ думи, които биха ни опжтели, да узнаемъ, какъвъ народъ сѣ били неславянскитѣ българи. (р. 334.)³⁾

¹⁾ Johann Thunmanns ordentl. Lehrers der Beredtsamkeit und Philosophie auf der Universität zu Halle Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker. Erster Theil. Leipzig 1774.

²⁾ Allgemeine Nordische Geschichte и пр. von August Ludwig Schlözer, Halle 1771.

³⁾ Кратка история на Дунавскитѣ българи намираме тука на стр. 240. Вж. и стр. 378, 379, 382, 383. За етногеніята на българитѣ намираме нѣкои бѣлѣжки и въ другъ единъ Шлѳеровъ трудъ, който ни бѣ подъ ръка въ руски прѣводъ: „О происхождении словенъ вообще и въ особенности словенъ российскихъ и пр. Москва 1810“. Тука (53) той се съгласява съ *Гатерера* (Synchr. Universalhist. 558 и 569), че българитѣ и маджаритѣ сѣ принадлежали къмъ едно племе — финско. Малко по-долу четемъ обаче: „Другие утверждаютъ съ такою же, а можетъ быть и болшею вѣроятностію, что болгары по видимому были *Татари*“. Слѣдватъ извѣстнитѣ докази отъ титлата хаганъ, отъ личнитѣ имена „которыя безъ сомнѣнія походятъ на татарскаго происхожденія“ (§. 54).